

Notat om færøsagen

Konservativi flokkurin er komin við nýggjum útspæli í »bankamálinum«, sum vit prenta í dag

1. Det er beklageligt, at sagen om en undersøgelse af aktiebyttet i de færøske banker er gået totalt i hårdknude på spørgsmålet om formen for undersøgelsen.

På den ene side står det færøske lagtings krav om en dommerundersøgelse, på den anden den danske regerings afvisning af en sådan undersøgelse, men med tilbud om at lade sagen undersøge af et sagkyndigt og uvildigt udvalg. Sagen har desværre fået et omfang, der belaster ikke blot det dansk-færøske forhold, men også kan blive en belastning af rigsfællesskabet.

Det er derfor nødvendigt at gøre et alvorligt forsøg på at bringe konflikten ud af dødvandet. Det må ske med henblik på dels at finde en løsning på spørgsmålet om undersøgelsesformen, dels i et videre perspektiv at styrke indholdet i rigsfællesskabet.

For Det konservative folkeparti er det afgørende, så hurtigt som muligt at få genoprettet det gode forhold mellem Danmark og den færøske befolkning, det færøske landsstyre og det færøske lagting. Samtidig finder vi, at den aktuelle konflikt giver anledning til at overveje initiativer til at forbedre kommunikationen mellem parterne om problemer af fælles interesse i rigsfællesskabet.

2. Hvad angår det første punkt, striden om bankundersøgelse, har Det konservative folkeparti søgt at finde en undersøgelsesmetode, som både opfylder Færøernes naturlige ønske om undersøgelsesorganets uafhængighed, kompetencer m.v., og som samtidig giver de involverede en tilfredsstillende grad af retssikkerhed samt sikrer en tilfredsstillende hurtighed i sagsbehandlingen.

Oplægget skitseres i det følgende. Det er en idé-skitse og enkeltheder kan naturligvis diskuteres. Hovedlinierne er følgende:

3. Ved særlig nedsættes et uafhængigt undersøgelsesudvalg. Som det vil fremgå af det følgende etableres, til løsning af bestemte tvistigheder i undersøgelsesforløbet, et samarbejde med en domstol, bedst Sø- og Handelsretten i København.

Det foreslås, at undersøgelsesudvalget sammensættes af tre uafhængige eksperter, der tilsammen skal repræsentere indsigts i spørgsmål vedrørende retspleje samt stats- og forvaltningsretlige forhold, finansforhold og revisionsforhold.

Udvalgets formand skal opfylde betingelserne i retsplejeloven for at kunne udnævnes til højesteretsdommer.

Alle udvalgets tre medlemmer skal opfylde retsplejelovens krav om uafhængighed for dommere (inhabilitetsreglerne).

De institutioner og enkeltpersoner, hvis forhold undersøges, tillægges partsstatus for undersøgelsesudvalget, og det samme gælder Færøernes Landsstyre. Der kan beskikkes advokater for parterne. At have partsstatus for udvalget indebærer først og fremmest, at man ikke kan afviges forklaring eller dokumenter, at man har ret til repræsentation ved advokat, og at man har ret til at fremføre en argumentation (procedure) for udvalget.

I sin forskning anvender undersøgelsesudvalget forskrifterne i retsplejelovens § 21 a, suppleret med retsplejelovens almindelige forskrifter om efterforskning, med de fornødne lempelser.

Undersøgelsesudvalget gennemfører selv afhøring af parter og vidner og træffer selv beslutning om fremlæggelse af dokumenter m.v. I det omfang de involverede ville kunne nægte at afgive forklaring under en retssag, skal undersøgelsesudvalget gøre dem opmærksom herpå.

Afhøringer, som også mod den afhørtes protest ville kunne gennemføres under en retssag, og som den pågældende ikke ønsker at deltage i for undersøgelsesudvalget, foretages ved Sø- og Handelsretten, som fremsender protokollet af afhøringen til undersøgelsesudvalgets videre foranstaltning. På tilsvarende måde indbringes spørgsmål om fremlæggelse af dokumenter m.v. (editionsbeslutninger) for Sø- og Handelsretten.

Undersøgelsesudvalgets kommissorium skal naturligvis aftales med det færøske landsstyre og lagtinget. Som udgangspunkt for forhandlingerne herom kunne bruges den danske regerings udkast til kommissorium af 10.2.1995 samt det kommissorium, lagtinget vedtog den 19. januar 1995 (vedlægges som bilag 1-2). I forbindelse med af-

Herfyri kom konservativi flokkurin við einum nýggjum útspæli í bankamálinum. Síðani hava verið gjørdar nógvar viðmerkingar og sum heild kann sigast, at uppskotið fær ikki ta undirtøku, sum teir konservativu kanska høvdu vónað. Vit prenta í dag uppskotið umframt nakrar oddagreinar í donskum blæðum um uppskotið.

talen om kommissoriet besluttet også, om undersøgelsen skal gennemføres for åbne eller for lukkede døre.

Der vil i udvalgets arbejde blive tale om (1) udredning af faktuelle forhold, som udvalget mener at have fundet af relevans for sagen, og der vil være tale om en redegørelse for, (2) hvilke retsregler m.v. undersøgelsesudvalget finder af relevans for sagen, og hvordan udvalget forstår disse retsregler m.v. (det vil sige: sagen jus). Denne sontring har betydning for en evt. inddragelse af Sø- og Handelsretten i undersøgelsen.

Det forudsættes nemlig, at reglerne for kæremål i retsplejeloven finder anvendelse, så alle undersøgelsesudvalgets beslutninger og kendelser står under kontrol af Sø- og Handelsretten i København. Domstolskontrollen indebærer bl.a. kontrol med de udpegede eksperters habilitet, undersøgelsesudvalgets beslutninger og kendelser samt den juridiske del af undersøgelsesudvalgets redegørelser (redegørelserne vedrørende jus - jfr. o.vf.).

3. Nogle kommentarer: – Det foreslåede undersøgelsesudvalg indebærer på en række måder bedre efterforskningsmidler og bedre retssikkerhedsgarantier, end hvad henholdsvis en dommerundersøgelse efter retsplejelovens § 21 a eller en almindelig ekspertundersøgelse hver for sig ville kunne byde på. De implicerede får partsstatus; der kan beskikkes forsvarere; tvister om vidnepligt, udlevering af materiale m.v. kan prøves ved en domstol, der i øvrigt ikke deltager i selve undersøgelsen.

– Der vil med dette forslag være muligt at undgå, at undersøgelsen lægger beslag på domstolsressourcer i samme omfang som en traditionel dommerundersøgelse vil gøre, og den vil formentlig kunne gennemføres hurtigere.

– Spørgsmålet om vidnepligt og pligt til at udlevere materiale har spillet en stor rolle i den hidtidige debat. Disse spørgsmål er tillagt for stor vægt. Man kan f.eks. ikke ved en dommerundersøgelse i strid med vidnefritagelsesregler m.v. fremtvinge vidneforklaringer eller papirer. De berørte personer eller institutioner vil have nøjagtig de samme rettigheder som i en almindelig retssag. Omvendt skal der vægtes grunde til i et undersøgelsesudvalg at nægte at udlevere materiale eller vidne, når det ikke kan formodes at belaste den pågældende part på en måde, der under alle omstændigheder falder ind under de vilkår, der kan fritage for vidnepligt m.v.

På dette punkt er det kun nuancer, der adskiller de forskellige undersøgelsestyper, og i det her fremlagte forslag giver det at kære mulighed for, at tvivl afgøres af en domstol.

De almindelige regler om offentlige myndigheders tavs-

hedspligt vil som udgangspunkt ikke være til hinder for, at de involverede myndigheder udleverer fortrolige oplysninger til undersøgelsesudvalget.

Finanstilsynet er undergivet en særlig tavshedspligtsbestemmelse i bank- og sparekasseloven. Udlevering af fortrolige oplysninger vedrørende de berørte banker vil kunne ske med samtykke fra disse banker, ligesom kundeoplysninger fra bankerne vil kunne udleveres i anonymiseret form eller med fornødent samtykke.

For så vidt de implicerede private institutioner gælder det, at de ligeledes vil kunne udarbejde redegørelser og udlevere materiale til brug for undersøgelsesudvalget, ligesom enkeltpersoner med konkret retlig interesse i sagens udfald kan tillægges partsstatus og få beskikket advokat.

Bestyrelse, direktion og revision i en bank er undergivet tavshedspligt efter bank- og sparekasseloven, hvorefter de ikke uberettiget må videregive fortrolige oplysninger. Er der tale om fortrolige oplysninger vedrørende bankens egne forhold, vil videregivelsen kunne ske med samtykke fra bankens kompetente organer, ligesom videregivelse af kundeoplysning kan ske i anonymiseret form eller med kundens samtykke.

4. Som nævnt under pkt. 1 finder Det konservative folkeparti det påkrævet, at der samtidig med forsøget på at finde en undersøgelsesmodel, der kan accepteres både af de færøske og de danske politiske partier, tages skridt til at styrke den indbyrdes rådslagning mellem parterne i rigsfællesskabet. Havde et instrument hertil eksisteret, havde den aktuelle strid måske kunnet opfanges, for den korte fast.

Ganske vist findes der i hjemmestyrelsen (§ 6, stk. 2) en bestemmelse om et nævn, der skal afgøre tvivsspørgsmål om det færøske hjemmestyrets kompetence i forhold til rigsmyndighederne. Dette nævn kan imidlertid ikke bruges til at udfylde de funktioner, Det konservative folkeparti sigter på med forslaget om at styrke den indbyrdes rådslagning mellem de tre medlemmer af rigsfællesskabet.

Loven må fortolkes sådan, at nævnet alene er et organ til afgørelse af hjemmestyrets kompetence. Desuden gøre allerede nævnets sammensætning det uegnet til at bruges i den løbende konflikt mellem Danmark og Færøerne, og dets kompetence er udelukkende rettet mod tvivsspørgsmålet vedrørende det færøske hjemmestyre.

Det forslag, Det konservative folkeparti her skitserer, har et helt andet og videre sigte.

Det foreslås, at der oprettes et rådgivende rigsfællesskabsnævn med en repræsentant fra hver af de tre regeringer og repræsentanter for henholdsvis Folketingets, landstinget og lagtings partier. Formanden for Grønlands landsstyre, Lars Emil Johansen, har i en tilsvarende sammenhæng talt om et »Rigsråd«, en betegnelse, som godt kunne foreslås.

Et sådant rigsråd skulle ikke have besluttende, men alene rådgivende funktioner. Den danske regering, det grønlandske landsstyre og det færøske landsstyre skal opfordres til at forelægge spørgsmål, der vedrører rigsfællesskabet som helhed eller dele af det for rigsrådet. Desuden skal de enkelte parter i rigsfællesskabet kunne anmode rådet om en udtalelse i sager, hvor de føler, at der er grund til at få en vurdering ud fra hele rigsfællesskabets tarv.

Det er klart, at en beslutning om nedsættelse af rådet, dets størrelse og sammensætning må bero på nærmere aftaler mellem de tre parter i rigsfællesskabet. Det samme er tilfældet for en nøjere beskrivelse af rådets virksomhed m.v. Det ville være naturligt, at formandsskabet for rådet går på skift mellem Grønland, Færøerne og Danmark efter en fastlagt turnus.

Umiddelbart kan der med hensyn til rådets kompetence og myndighedernes forpligtelse over for det drages en parallel til Det udenrigspolitiske nævn i Danmark. Afgørende er, at rådet alene bliver rådgivende, og at regeringen og de to landsstyre har initiativretten over for rådet.

Det konservative folkeparti er helt åbent over for udbyggede forslag og forbedringer af denne skitse. Vi har med fremlæggelsen af den villet markere et stærkt ønske om, netop i en vanskelig situation, at understrege viljen til at styrke rigsfællesskabet ved at pege på en af formentlig flere modeller, der kan styrke den indbyrdes rådslagning og rådgivning i anliggender, der har betydning for rigsfællesskabet.